

Olli Mäenpää

27.3.2025

Perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 11/2025 vp)

Esityksen mukaan ulkomaalaislakia muutettaisiin tekemällä siihen useita yksittäistapauksellisia täsmennyksiä ja tarkennuksia. Sääntelyn keskeisenä tarkoituksena on tiukentaa perheenyhdistämisen edellytyksiä. Muutosehdotusten mukaan maassa oleskelun aika, perheenkokoajan ikä sekä perheenkokoajan oleskelun peruste vaikuttaisivat aiempaa enemmän siihen missä vaiheessa ja millaisilla edellytyksillä perheenjäsen voisi hakea perheenyhdistämistä.

Esityksen säätämisyjärjestysperustelut on laadittu huolellisesti ja riittävällä tarkkuudella. Niissä esitettyihin asiantunteviin perusteluihin ja arvioihin ei ole olennaista huomautettavaa tai lisättävää.

Yksittäisen ja rajatun muutosehdotuksen merkitystä ulkomaalaislain kokonaisuuden kannalta on kuitenkin jossain määrin vaikeaa hahmottaa. Ongelma korostuu, kun vastaavanlaisia yksittäisiä ja kohdennettuja muutoksia on tehty toistuvasti. Ulkomaalaislain kokonaisuudistusta olisi tämänkin vuoksi perusteltua kiirehtiä. Tähän viittaa myös hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan hallitus uudistaa ulkomaalaislain selkeäksi kokonaisuudeksi.

Puolisoiden vähimmäisikä

Oleskeluluvan myöntäminen perhesiteen perusteella puolisolle edellyttäisi lakiin lisättäväksi ehdotetun 38 a §:n mukaan, että kumpikin puolisoista on täyttänyt 21 vuotta, kun oleskelulupa tulee voimaan. Poikkeuksen muodostaisivat kuitenkin Suomen kansalaiset.

Yhdenvertaisuus

Ehdotettu sääntely on perustuslain kannalta merkityksellistä etenkin siltä kannalta, että ketään ei perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa iän, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Erilaisen kohtelun mahdollistavalle hyväksyttävälle perusteelle asetettavat vaatimukset ovat perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan korkeat silloin, kun erottelu perustuu syrjäintäkiellossa tarkoitettuihin henkilöön liittyviin syihin (PeVL 68/2022 vp, kappale 5), kuten tässä tapauksessa ikään. Hyväksyttävän perusteen on valiokunnan käytännössä edellytetty olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen. Henkilöihin kohdistuvat erottelut eivät saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 41/2024 vp, kappaleet 4-5).

Ehdotetulla ikärajan määrittelyllä on perustelujen mukaan tarkoitus estää henkilön nuoruudesta seuraavia pakkoavioliittoja. Sillä pyritään ottamaan huomioon nuorten, joskin täysi-ikäistyneiden, haavoittuva asema ja vahvistamaan keinoja puuttua tämän yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisen ilmiön ilmentymiseen Suomessa. Ikärajan määrittelyllä voidaan siten katsoa olevan hyväksyttäviä perusteita, jotka ovat myös kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen. Ikärajan määrittelyä ei myöskään voida pitää mielivaltaisena, kun myös otetaan huomioon, että perheenyhdistämisdirektiivin 4(5) artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää enintään 21 vuoden vähimmäisikää ennen aviopuolison tuloa perheenkokoajan luokse.

Henkilökohtainen vapaus ja perhe-elämän suoja

Ikärajaa voidaan perusoikeussääntelyn kannalta arvioida myös rajoituksena perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen, johon kuuluu myös vapaus henkilökohtaisiin suhteisiin ja oikeus solmia avioliitto lainsäädännön määrittelemissä puitteissa. Ehdotus rajoittaisi ikärajan perusteella ja sen rajoissa sääntelyn kohteena olevien henkilöiden mahdollisuutta viettää perhe-elämää Suomessa. Kun myös otetaan huomioon valtion oikeus päättää ei-kansalaisten maahantulon edellytyksistä sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja unionin tuomioistuinten perheenyhdistämistä ja perhe-elämän kunnioittamista koskeva oikeuskäytäntö, josta tehdään laajasti selkoa säätämisperusteluissa, ikärajan määrittelyä ehdotetulla tavalla ei muodostu ongelmalliseksi perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien rajoituksena.

Lapsen oikeudet

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat myös lapsen oikeuksien ja edun toteutumiseen erityisesti siltä osin, kun on kyse lapsen ja tämän vanhemman yhteisen perhe-elämän viettämisestä Suomessa. Myös tältä osin maahanmuuton kontrollia voidaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan pitää oikeutettuna perusteena rajoittaa perhe-elämän suojaa. Ehdotettua sääntelyä ei tältä osin voida pitää suhteettomana tai mielivaltaisena.